

TUTKI JA OPI - TEHTÄVIÄ OPETUKSEEN

Lähtemisen ja saapumisen paikat muodostavat kulttuuriympäristökokonaisuuden, johon kuuluvat rakennusten lisäksi myös kaikki muu ihmisen muokkaama maisema. Rakennusten rakennustavat ja -tyylit kertovat paljon kunkin aikakauden arvoista ja yhteiskunnallisesta tilanteesta. Sen lisäksi, että vanhat rakennukset kertovat menneisyydestä, ne ovat usein rakennettu vii-

saasti, kauniisti ja kestävästi.

Lähdön ja saapumisen paikat ovat monipuolisia kulttuuriperintöopetuksen tutkimuskohteita. Kulttuuriperintö konkretisoi ja elävöittää opetusta kaikissa koulumuodoissa. Se tarjoaa aineksia useisiin oppiaineisiin ja niiden väliin yhteistyöhön. Tekstin lopussa mainituilta verkkosivuilta löydät lisää tehtäviä.

HUOMAA YMPÄRISTÖSI - TUTKI KOHTEEN HISTORIAA

Paikkakuntasi tärkein saapumiseen tai lähtemiseen liittyvä rakennus

Valitse jokin tutkimuskohde, esim. linja-autostasema, rautatieasema, sataman odotushuone, lentoasema, tullitalo, kestikievari tai maitolaituri.

- Miksi ja koska se on rakennettu?
- Millaisessa paikassa se paikkakunnallasi sijaitsee?

Rakennuksen merkitys paikkakunnalla aikojen kuluessa

- Liittykö rakennukseen merkkihenkilöitä? Keitä? Millaisia ihmisiä he ovat olleet?
- Selvitä, mitä merkittäviä asioita siellä on tapahtunut eri vuosisatoina ja 1900-luvun eri vuosikymmeninä.
- Miten rakennus liittyy sinun, perheesi ja ystäväsi elämään tänään?

Rakennus tänään

- Onko rakennus edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan? Jos ei ole, niin mitä toimintaa siinä nykyään on? Miksi se ei enää ole alkuperäisessä käytössä? Mitä mieltä olet sen tämänhetkisestä käytöstä? Miksi?
- Haastattele luokka- ja koulukavereita tai ohikulkijoita siitä, mitä mieltä he ovat rakennuksen nykykäytöstä.

Tutki rakennusta ja sen ympäristöä, pohdi kehitystä

Valitse kohteeksi linja-autoasema, bussipysäkki ympäristöineen, isojen laivojen satama tai pienvenesatama ja tutki rakennuksia ja rakennelmia. Pohdi niiden tilankäyttöä, viihtyisyyttä ja terveellisyyttä. Miten ympäristönäkökohdat voitaisiin ottaa paremmin huomioon?

Mikäli rakennus on vanha, olisi hyvä, jos käytettävissä olisi vanhoja karttoja, pohjapiirroksia, valokuvia tai piirroksia rakennuksesta.

- Ota selvää: Kuka sen on suunnitellut? Mistä materiaalista se on rakennettu? Onko sen ulkomuoto, esim. värytys, materiaalit, lisärakennelmat, muuttunut aikojen kuluessa?
- Piirrä sarjakuva tai tee seinälehti rakennukseen liittyvästä tapahtumasta. Sarjakuva- tai seinälehdistä kootaan näyttely luokan tai koulun seinälle.

- Laadi teemasta ristisanatehtävä tai tietokilpailu.
- Rautatieasema, linja-autoasema, lentoasema, satamaterminaali tai laituri kertoo tarinansa: millaisia vaiheita se on nähnyt ja kokenut, ja miten se nyt koee elämänsä.
- Tarinat voidaan koota antologiaksi, joka kuvitetaan rakennusten kuvilla.
- Valokuvaa yksityiskohtia ja kokoa kuvista pienoisenäyttely.
- Mikä merkitys on lähtemiseen ja tulemiseen liittyvien rakennusten yksityiskohtilla?
- Tutki rakenteellisia muotoja ja yksityiskohtia, esimerkiksi: Miten ovet sijoittuvat rakennuksen julkisivuun? Mitä ovenkahvan muoto viestittää? Mikä on kynnyksen tehtävä?

Kirjallisuusantologian kokoaminen

Etsitään kirjallisuudesta tekstejä, romaani-katkelmia, runoja, jotka kuvaavat satamia, lentokenttiä, rautatie- tai linja-autoasemia ja kootaan niistä pieni lukemisto. Antologia voidaan myös rakentaa omista *Saapumisen ja lähtemisen* runoista ja novelleista tai voidaan tehdä yhdistelmäjulkaisu.

Omien tekstien aiheena voi myös olla rakennuksiin liittyvät tunnelmat. Otsikkovaihtoehtoja: *Lähdön tuskaa* tai *Saapumisen riemua*.

RYHDY TOIMIMAAN, TARTU KYNÄÄN, VAIKUTA

Kirjoitus tai video rakennuksen puolesta

Vanhat rautatieasemat, satamarakennukset, lentokentät, laiturit jäävät pois käytöstä ja niiden tilalle rakennetaan uusia. Vanhan rakennuksen purkamisen herättää usein vastarintaa. Kirjoita kirje tai mielipideteksti tai kuvaa video, jonka tavoitteena on puolustaa jonkin itsellesi tärkeän vanhan rakennuksen säilyttämistä.

Tutkimusraportti

Valitaan jokin saapumisen tai lähtemisen rakennus ja käydään tiedonkeruutarkoituksessa tarkkailemassa, miten ihmiset siellä toimivat, mitä palveluja käyttävät, miten rakennus toimii käyttäjien näkökulmasta, miten rakennuksen palveluita ja toimivuutta voisi parantaa käyttäjien näkökulmasta. Havainnot raportoidaan. Esitetään myös joitain parannusehdotuksia. Mietitään myös, miten ehdotukset voisi saattaa kunnan päättäjien tiedoksi.

TUTKI KARTTAA JA PÄÄTTELE KEHITYKSESTÄ

Lähdön ja saapumisen paikat ovat usein kiehtoneet maantieteilijöitä. Ne ovat solmukohtia, jotka liikenneväylien ja -reittien kautta yhdistävät paikkoja keskenään. Liikenneverkostot hahmottuvat kartalla kudelmina, joissa paikat ja alueet liittyvät toisiinsa ja muodostavat jopa maailmanlaajuisia verkostoja. Esimerkiksi rautatieliikennettä voidaan tarkastella rautateiden, asemien ja pysäkkien verkostoina sekä rautatieasemien välillä eri reittejä pitkin kulke-

vina liikennevirtoina. Maantieteilijää kiinnostavat spatiaaliset, paikkojen sijaintiin ja paikkojen kokemiseen liittyvät seikat. Esimerkiksi rautatieasemien suhteen maantieteilijä pyrkii tarkastelemaan sitä, millainen hierarkkinen asema niillä on liikenneverkossa. Hän selvittää myös asemien sijaintiin vaikuttaneita tekijöitä sekä pyrkii saamaan selville, millaisia rautatieasemat ovat koettuna paikkoina.

Aineistona kotiseudun eri-ikäiset peruskartat

- Miten liikenneverkko on muuttunut ja miksi?
- Mitä kartta kertoo erilaisista liikkumismahdollisuuksista eri aikoina ja liikkumistapojen muuttumisesta?
- Miten liikenneverkon kehitys on muuttanut yhteisön rakennetta ja ympäristön viihtyisyyttä ja terveellisyyttä?
- Miten liikenneverkkojen kehitys on muuttanut lähdön ja saapumisen paikkoja ja miksi?
- Tutustu paikkaan, joka oli aikaisemmin tärkeä lähdön ja saapumisen paikka, mutta jonka käyttötarkoitus on muuttunut. Mikä alueella nyt muistuttaa vanhasta?
- Etsi Suomen kartalta erilaiset portit ulkomaille.

Päättelytehtävä vahoista kartoista

Mainitse oheisen 1930-luvun rautatiekartan avulla kolme rautatieasemaa, jotka ovat merkittäviä rautatieliikenteen solmukohtia.

Oheissa on ote 1940-luvun rautatieaikataulusta. Kouvolan ja Mäntyharjun välillä sijaitsevien asemien ja seisakkeiden nimistä voidaan päätellä, että rautatie kulkee hyvin vesistörikkaalla seudulla. Mainitse sellaisia rautatieasemia ja pysäkkejä kyseiseltä rataosuudelta, joiden nimet viittaavat sijaintiin vesistön varrella.

Suomi Finland 1:2 000 000. Maanmittaushallituksen karttapaino, 1989. (c) Genimap Oy, lupa L6313/05.

77	077	083	079	73	75	081	81	71	X, M	
2. 3.	M.	3.	M.	2. 3.	2. 3.	3.	2. 3.	2. 3.		
2340	—	—	650	1748	1300	1570	1910	2030		← Helsinki/Helsingfors (T)
2340	703	—	1707	1318	—	1890	2015	—		← Kotka (S)
230	930	—	1306	1525	1640	2040	2240	2345	—	← Kouvola (X) • (14)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	Marjonieni
—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	Savo
—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	Mieho
—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	Lappakoski
—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	Harju
—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	Haarakallio (P/—M)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	Multamäki
—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	Korvenniemi
—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	Masties
—	—	—	—	—	—	—	—	—	21	Törrö
—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	Selänpää
—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	Kanka
—	—	—	—	—	—	—	—	—	26	Honkela
—	—	—	—	—	—	—	—	—	27	Katso (P/—M)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	29	Horppu
—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	Vuohijärvi
—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	Joutsenlahti
—	—	—	—	—	—	—	—	—	36	Kirjokivi
—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	Loikanlahti
—	—	—	—	—	—	—	—	—	43	Hiliosensalmi
—	—	—	—	—	—	—	—	—	44	Oriolampi (P/—M)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	47	Luotomurto (P/—M)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	Voikoski
—	—	—	—	—	—	—	—	—	53	Mouhu
—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	Kinni
—	—	—	—	—	—	—	—	—	59	Oustinen
—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	Varpanen
—	—	—	—	—	—	—	—	—	69	Haarala
—	—	—	—	—	—	—	—	—	71	Mäntyharju (X) •

Suomen kulkuneuvot nro 2/1949.

RATKAISE MATEMAATTINEN ONGELMA

Tulemme harvoin ajatelleeksi kuinka tärkeässä roolissa matematiikka onkaan arkielämän askareissa. Toisille se näkyy numeroina ja niillä tehtävinä laskutoimituksina ja toisille se ilmenee mm. kauniina, säännönmukaisina geometrisina muotoina ympäristössä. Lähtemisen ja saapumisen paikat -teemaa voisikin tarkkailla näiden kahden toisiaan tukevan lähestymistavan kautta.

Ongelmanratkaisussa ovat havainnot

tärkeässä roolissa. Niitä voidaan tehdä mm. esineistä, kuvista, tapahtumista, teksteistä ja äänistä, siis kaikilla aisteilla. Havainnot yhdistetään matematiikan työkaluihin.

Lopussa mainituilla rakennusperintöpäivien kotisivuilla olevassa oheisaineistossa Matti ja Tuomas seikkailevat liikenteen rakennuksissa ja rakennelmissa ja niiden välilläkin. Tarinassa esitellään muutamia ongelmia, joiden ratkomiseen voit osallistua.

SUUNNITTELE VANHASTA UUTTA

Rautatieasemasta taidemuseoksi

Vuoden 1900 maailmannäyttelyyn rakennettu Orsay-rautatieasema oli vuoteen 1939 saakka Ranskan lounaisen rautatieverkon pääasema. Asema palveli sittemmin erilaisissa tehtävissä, mm. postituskeskuksena pakettien lähettämiseen sotavangeille toisen maailmansodan aikana.

Rautatieasema sulki ovensa vuoden 1973 alussa. Jo vuonna 1975 harkittiin uuden museon sijoittamista aseman tiloihin. Toisaalta asemaa uhkasi myös purku ja sen korvaaminen uudella laajalla hotellikompleksilla. Uusi museo vihittiin käyttöön vuonna 1986. Museo keskittyy länsimaiseen

taiteeseen vuodesta 1848 ensimmäisen maailmansodan alkuun.

Uusi käyttösuunnitelma

Onko lähiympäristössäsi jokin lähdön ja saapumisen paikka, joka ei ole enää alkuperäisessä käytössään? Millaiseen käyttöön se oli alun perin suunniteltu? Millaiseen muuhun käyttöön se mielestäsi voisi sopia? Ideoi ja tee suunnitelma.

Tutki rakennusten värejä:

- Minkä värisiä ovat lähtemisen ja saapumisen paikat?
- Ovatko eri-ikäiset rakennukset erivärisiä?

- Liittykö eri kulkuvälineiden lähtö- ja saapumisrakennuksiin omia tunnusvärejä?
- Voiko väreillä ilmaista liikettä?

Suunnittele tutkimaasi rakennukseen vanhojen symbolikuvien tilalle uudet Miten lähtemiseen liittyvää liikkumista ohjataan symbolikuvin? Tutki liikettä ja sen symbolikuvioita, joita löydät lähtemisen ja tulemisen paikoista.

- Millaisia toimintoja symboleilla kuvataan?

- Miten kulkusuunta osoitetaan?
- Miten symbolit rakennukseen sijoitetaan?

Asema ja nuoret – parannussuunnitelma

Ilmaisut “aseman lapset” tai “aseman jengi” ovat usein sävyltään kielteisiä, ja ne liitetään nuorten häiriökäyttäytymiseen. Tehkää ryhmässä paikkakuntasi asemarakennuksen käytölle ja sen lähiympäristölle sellainen toimintasuunnitelma, että se voisi myönteisellä tavalla palvella nuorten tarpeita.

ETSI PAIKAN HENKEÄ

Halki vuosisatojen kristityt ovat vaeltaneet satoja jopa tuhansia kilometrejä päästäkseen Santiago de Compostelan kaupunkiin. Tutustu tietoa etsimällä Santiago de Compostelan historialliseen pyhiinvaelluskohteeseen.

- Pohdi, millaisia ovat pyhät paikat yleensä. Mikä tekee jostakin paikasta pyhän? Mitä pyhiinvaellus merkitsee vaeltajalle?

Etsi Unescon maailmanperintölistalta saapumiseen ja lähtemiseen liittyviä rakennuk-

sia: satamia, rautateitä, kauppapaikkoja, vaellusreittejä. Pohdi, miten lähteminen ja saapuminen näkyvät paikassa. Tutki myös muita lähdön ja saapumisen paikkoja.

- Kuka lähti, kuka saapui, minne, miksi? Millainen tunnelma paikassa on? Pohdi kohteen tai kohteiden arvoa tänä päivänä. Mikä tekee niistä maailmanperintöä? Mitä on maailmanperintön arvo? Maailmanperintölistasta löytyy osoitteesta www.unescokoulu.fi.

LISÄÄ TEHTÄVIÄ LÖYDÄT INTERNETISTÄ

Rakennusperintöpäivien tehtävät:
www.ymparisto.fi/erp > Koulujen ja
kerhojen oma Erp
(myöhemmin: www.rakennusperinto.fi >
Euroopan rakennusperintöpäivät)

Muut:

www.edu.fi/projektit/tammi >
opetusaineistoja
www.edu.fi/projektit/lahde > aineistoja
opetukseen
www.ampiainen.fi > oppimateriaalit
www.arkkitehtuurikasvatus.fi

Tehtävät on koostettu Opetushallituksen asiantuntijoiden ehdotuksista

Maantiede: Lea Houtsonen
Kuvataide: Heljä Järnefelt
Historia ja yhteiskuntaoppi:
Kristina Kaihari-Salminen
Kestävä kehitys: Marja-Leena Loukola
Filosofia ja elämänkatsomustieto:
Antti Lönnblad
Matematiikka: Leo Pahkin
Äidinkieli ja kirjallisuus: Pirjo Sinko
Lukiokoulutus: Anneli Tella

EUROOPAN RAKENNUSPERINTÖ- PÄIVIEN PÄÄTAPAHTUMA

LAPPEENRANNASSA 8.–10. SYYSKUUTA 2006

- Linnoitus
- Etelä-Karjalan museo: *Saimaan kanava 150 vuotta* -näyttely
- Saimaan Kanava-museo: *Toimen ja edistymisen hyväksi – Vanha Saimaan kanava 150 vuotta* -näyttely
- Vanha asema ja keisarillinen odotushuone
- Lappeenrannan satama ja lentokenttä
- Lauritsalan funkkiskeskusta

www.lappeenranta.fi/museot/etela-karjalan-museo/ajankohtaista

Keisarivierailu vuonna 1885 Lappeenrannan asemalla. Kuva: Etelä-Karjalan museo.

YMPÄRISTÖMINISTERIÖ
MILJÖMINISTERIET
MINISTRY OF THE ENVIRONMENT

SUOMEN
KOTISEUTULIITTO

FINLANDS SVENSKA
HEMBYGDSPÖRBUND

Kuntaliitto
Kommunförbundet

MUSEOVIRASTO

OPETUSHALLITUS

SAFA
SUOMEN ARKKITEHTILIITTO
FINLANDS ARKITEKTFÖRBUND
THE FINNISH ASSOCIATION OF ARCHITECTS

Merenkululaitos

Vuoden 2006 Euroopan rakennusperintöpäivien teema Suomessa on Lähdön ja saapumisen paikat. Nämä paikat muuttuvat huimaa vauhtia. Tähän vaikuttavat niin liikennemuotojen kehitys kuin liikkumistapojen muutoksetkin.

Rautatieasemat, satamat, linja-autoasemat, kanavaympäristöt ja tullirakennukset kuuluvat maamme hienoimpaan rakennusperintöön. Niiden suunnitteluun ja rakentamiseen on aikoinaan uhrattu paljon huomiota ja yhteistä varallisuuttamme. Näihin rakennuksiin liittyy paljon tärkeitä henkilökohtaisia muistoja ja historiallisia tapahtumia. Siksi päätökset niiden tulevaisuudesta ansaitsevat perusteellisen pohdinnan.

Lähdön ja saapumisen paikat -kirjassa kulttuuriperinnön asiantuntijat syventävät tietouttamme näistä rakennuksista. Kirja on tehty oppaaksi ja teemaa syventäväksi tietopaketiiksi rakennusperintöpäivien tapahtumanjärjestäjille. Se on tarkoitettu myös kouluille opetusaineistoksi, viranomaisille ja päättäjille rakennusperintöä koskevan päätöksenteon tueksi sekä lisäämään muiden asiasta kiinnostuneiden kansalaisten tietoutta kulttuuriperinnöstämme.

Euroopan rakennusperintöpäivät

DAGARNA FÖR EUROPAS BYGGNADSARV - PLATSER FÖR ANKOMST OCH AVFÄRD 2006